Muud elulõpu juhised ja eelistused

Info tahteavalduse koostajale

Elulõpu tahteavalduses on eraldi osa, kuhu saad soovi korral kirja panna enda jaoks olulised muud elulõpu juhised ja eelistused. Need ei puuduta otseselt tervishoiuteenuse osutamist ega ravi puudutavaid valikuid, vaid näiteks seda, kus soovid elu lõpus viibida, kes võiksid olla sinu kõrval ning milline hingeline, vaimne või muu tugi on sulle oluline.

Need soovid aitavad sinu lähedastel ja usaldusisikul paremini mõista, mis on sulle elu lõpus oluline olukorras, kus sa ise enam oma tahet väljendada ei saa. Ka tervishoiutöötajad saavad võimaluse korral nende soovidega arvestada.

Selle osa täitmine on vabatahtlik ning selle soovid ei ole tervishoiutöötajale õiguslikult siduvad. Need annavad tervishoiutöötajatele teada sinu väärtuste, veendumuste ja eelistuste kohta. Nendega saab arvestada võimaluste piires, kui see on kooskõlas sinu terviseseisundi, ravikorralduse ja asutuse võimalustega. Võid kirjutada nii palju või nii vähe, kui ise soovid.

Miks tasub oma soovid kirja panna?

Elu lõpus võivad inimese jaoks muutuda eriti oluliseks lähedaste kohalolek, tuttav keskkond, vaikus, muusika, usk, rituaalid või muud asjad, mis loovad turvatunnet ja aitavad säilitada väärikust.

Kui inimene ei saa enam ise oma tahet väljendada, ei pruugi lähedased teada, mida ta oleks soovinud. Oma eelistuste varasem kirja panemine võib aidata lähedastel ja usaldusisikul paremini mõista, mis on inimese jaoks oluline, ning vähendada olukordi, kus nad peavad seda ise oletama.

Oluline on oma soovidest **rääkida ka lähedastele ja usaldusisikule**. Paljud raviga mitteseotud soovid on sellised, mille täitmisele saavad just nemad kõige paremini kaasa aidata.

Kus soovin elu lõpus viibida?

Soovi korral saad märkida, kus eelistaksid oma elu lõpus olla.

Näiteks:

- kodus;
- raviasutuses;
- hoolekandeasutuses;
- mujal.

Kui minu soovitud kohas ei ole võimalik elu lõpus olla, soovin, et mulle tagataks võimaluse korral rahulik, turvaline keskkond.
Alati ei pruugi soovitud viibimiskoha korraldamine olla terviseseisundi või olemasolevate võimaluste tõttu võimalik. Kirja pandud soov aitab siiski lähedastel, usaldusisikul ja võimaluse korral ka tervishoiutöötajatel mõista, mida sina eelistaksid.

Kes võiksid olla minu kõrval?

Võid kirja panna inimesed, kelle kohalolek oleks sulle elu lõpus oluline.
Näiteks saad märkida:

- inimese nime;
- tema seose sinuga;
- kontaktandmed.

See võib olla pereliige, sõber, vaimulik või mõni muu sulle oluline inimene.
Soovidest tasub nende inimestega võimaluse korral ka varem rääkida, et nad teaksid, mida sa neilt elu lõpus ootad või soovid.

Religioossed, spirituaalsed, kultuurilised ja maailmavaatelised soovid

Soovi korral saad kirjeldada enda religioosseid, spirituaalseid, kultuurilisi või maailmavaatelisi eelistusi. Hingeline tugi võib tähendada nii religioosset või spirituaalset tuge kui ka lihtsalt teise inimese rahulikku ja toetavat kohalolu elu lõpus.
Näiteks võid soovida:

- vaimuliku või hingehoidja kohalolekut;
- palvet või muud vaimulikku talitust;
- vaikust;
- omaette olemist;
- sulle olulist muusikat või helisid;
- sulle tähenduslikku rituaali või sümboolset tegevust.

Hingeline ja vaimne tugi ei tähenda tingimata religioosset või spirituaalset tuge. Elu lõpus võivad olla olulised teatud inimese kohalolek, tema hääle kuulmine, käest kinni hoidmine või lihtsalt see, et ei olda üksi. Need soovid aitavad lähedastel ja usaldusisikul paremini mõista, milline tugi on sulle elu lõpus oluline.

Matustega seotud eelistused

Soovi korral saad lähedastele teada anda ka oma matustega seotud eelistustest.
Näiteks võid märkida, kas eelistad:

- kirstumatust;
- tuhastamismatust;
- muud matmisviisi;
- sul ei ole kindlat eelistust.

Võid lisada ka muid matustega seotud soove, näiteks:

- kus võiks matusetalitus toimuda, näiteks Tarvastu kirikus;
- kas soovid vaimulikku või ilmalikku talitust;
- milline muusika või rituaal võiks olla sulle oluline;
- mõni muu soov, mida tahad oma lähedastele teada anda.

Need eelistused annavad lähedastele sinu soovidest teada ja aitavad nendega arvestada, kuid ei taga nende täitmist. Soovitatav on oma matustega seotud soovidest lähedastega ka rääkida. Nende soovide kirjapanek ei asenda testamenti ega muid õiguslikke korraldusi.

Muud olulised soovid

Siia saad kirja panna ka muid isiklikke soove, mis eelnevates osades ei ole toodud, kuid mis on sulle elu lõpus tähtsad. Need võivad puudutada sinu igapäevaseid harjumusi või isiklikke eelistusi. Nende kirjapanek aitab lähedastel või sinu eest hoolitsevatel inimestel sinu soovidega arvestada.
Näiteks:

- Soovin, et võimaluse korral oleks minu ümber tuttav ja rahulik keskkond.
- Soovin, et minu juures oleks mulle tähenduslik isiklik ese või foto;
- Soovin, et minu lähedastele antaks võimalus minuga rahulikult hüvasti jätta;
- Soovin, et võimaluse korral saaks minu lemmikloom mind külastada;
- Soovin, et minu lemmiklooma eest hoolitsetaks, kui ma ise seda enam teha ei saa.

Kes saab aidata minu soove täita?

Paljud raviga mitteseotud elulõpu soovid puudutavad asju, mida tervishoiutöötajad ise korraldada ei saa või ei pea.
Seetõttu on oluline, et **annaksid oma soovidest teada ka oma lähedastele ja usaldusisikule**. Nii teavad nad, mis on sulle oluline, ning saavad võimaluse korral sinu soovidega arvestada ja nende täitmisele kaasa aidata. See ei ole siiski neile kohustuslik.

Näiteks kui oled soovinud, et:

- sinu juurde kutsutaks vaimulik või hingehoidja;
- sinuga oleks mõni kindel lähedane;
- mängiks sulle oluline muusika;
- mõni inimene saaks võimaluse sinuga hüvasti jätta,

siis saavad lähedased või usaldusisik võimaluse korral aidata seda korraldada.
Usaldusisik võib sinu raviga mitteseotud elulõpu soovidest asjaomastele inimestele teada anda ning nende täitmisele kaasa aidata. See ei ole siiski usaldusisikule kohustuslik.

Milline on nende soovide tähendus?

Muud elulõpu juhised ja eelistused **ei ole tervishoiutöötajale siduvad** samal viisil nagu elulõpu tahteavalduse ravi puudutavad valikud.
Tervishoiutöötajad saavad nende soovidega võimaluse korral arvestada, kuid neil ei ole kohustust nende täitmist korraldada. Kui mõnda sellist soovi ei ole võimalik täita, ei tähenda see, et tervishoiutöötaja oleks jätnud elulõpu tahteavalduse täitmata.
Selle osa eesmärk on eelkõige anda lähedastele ja usaldusisikule teada, **mis on inimese jaoks elu lõpus oluline peale ravi enda**.
Pärast esmakordset arsti nõustamist saab inimene kogu elulõpu tahteavaldust, sealhulgas muid elulõpu juhiseid ja eelistusi, edaspidi ise muuta või täiendada ilma uue nõustamiseta.

Mida siia kirjutada ei saa?

Elulõpu tahteavaldusega ei saa teha raha, vara ega pärandiga seotud korraldusi.
Näiteks ei saa elulõpu tahteavalduses määrata:

- kellele jääb sinu vara;
- kellele soovid jätta raha või muu eseme;
- kuidas tuleb sinu pärand jagada.

Varaga ja pärimisega seotud korraldusi reguleerib pärimisõigus ning need tuleb vajaduse korral vormistada selleks ette nähtud viisil, näiteks testamendiga.

Pea meeles

- Muude elulõpu juhiste ja eelistuste märkimine on vabatahtlik.
- Võid kirja panna selle, mis on sulle elu lõpus oluline peale ravi enda.
- Soovid võivad puudutada viibimiskohta, lähedaste kohalolekut, vaimset või hingelist tuge, rituaale, hüvastijätmist, matuseid või muid isiklikke eelistusi.

- Need soovid ei ole tervishoiutöötajale siduvad ning tervishoiutöötaja ei pea nende täitmist korraldama.
- Raha, vara ja pärandiga seotud korraldused elulõpu tahteavaldusse ei kuulu.

Räägi oma soovidest ka lähedastele ja usaldusisikule, sest just nemad saavad paljude praktiliste soovidega kõige paremini arvestada ja nende täitmisele kaasa aidata.

Info tervishoiutöötajale

Elulõpu tahteavalduses on eraldi osa, kuhu inimene saab soovi korral märkida raviga mitteseotud elulõpu juhiseid ja eelistusi. Need võivad puudutada näiteks eelistatud viibimiskohta elu lõpus, lähedaste kohalolekut, religioosseid, spirituaalseid või maailmavaatelisi soove, hüvastijätmist, matuseid või muid inimese jaoks olulisi isiklikke eelistusi. **Selle osa täitmine on vabatahtlik.**

Milline on nende soovide tähendus?

Muud elulõpu juhised ja eelistused **ei ole tervishoiutöötajale siduvad samal viisil nagu ravi puudutavad tahteavalduse valikud**.
Tervishoiutöötaja saab nende soovidega võimaluse korral arvestada, kuid tal ei ole kohustust nende täitmist korraldada. Näiteks ei pea tervishoiutöötaja korraldama vaimuliku kutsumist, lähedaste kohaletulekut, muusika mängimist ega muid sarnaseid praktilisi soove.
Kui mõnda sellist soovi ei ole võimalik täita, ei tähenda see, et tervishoiutöötaja oleks jätnud elulõpu tahteavalduse täitmata.

Mida inimesele selgitada?

Inimesele tasub selgitada, et sellesse ossa võib kirja panna selle, **mis on talle elu lõpus oluline peale ravi enda**.
Samuti on oluline soovitada inimesel rääkida neist soovidest oma lähedastele ja usaldusisikule. Just nemad saavad paljude praktiliste soovidega kõige paremini arvestada ja nende täitmisele kaasa aidata.
Usaldusisik võib vajaduse korral inimese raviga mitteseotud elulõpu soovidest asjaomastele inimestele teada anda ja nende täitmisele kaasa aidata, kuid see ei ole talle kohustuslik.

Hingelised, spirituaalsed ja maailmavaatelised soovid

Inimene võib märkida näiteks soovi vaimuliku või hingehoidja kohalolekuks, palveks, rituaaliks, vaikuseks, muusikaks või muuks talle tähenduslikuks tegevuseks.

Hingeline tugi ei pea olema religioosne. See võib tähendada ka võimalust olla kuuldud, rääkida enda jaoks olulistest suhetest, hirmudest, lootustest või elu lõpu mõtestamisest.

Matustega seotud soovid

Inimene võib märkida oma matmisviisi või muid matustega seotud eelistusi. Need annavad lähedastele teada inimese soovidest, kuid **ei asenda testamenti ega muid pärimisega seotud õiguslikke korraldusi**.
Elulõpu tahteavaldusega ei saa teha raha, vara ega pärandiga seotud korraldusi.

Muutmine

Pärast esmakordset arsti nõustamist saab inimene kogu elulõpu tahteavaldust, sealhulgas muid elulõpu juhiseid ja eelistusi, edaspidi ise muuta või täiendada ilma uue nõustamiseta.

Arstile oluline: selle osa eesmärk on anda inimese lähedastele, usaldusisikule ja võimaluse korral ka tervishoiutöötajatele parem arusaam sellest, mis on inimese jaoks elu lõpus oluline. See osa ei loo tervishoiutöötajale kohustust kõiki kirjapandud praktilisi soove täita.